

Hulpfonds De Zeemanspot en het Nationaal Steunfonds tijdens WOII

Duitse inval

Op 10 mei 1940 vielen de troepen van nazi-Duitsland ons land binnen. Het Nederlandse leger verzette zich moedig, o.a. in de verschillende stellingen en op de Maasbruggen in Rotterdam, maar bleek geen partij te zijn voor de goed getrainde en goed uitgeruste Wehrmacht.

Na het bombardement op Rotterdam van 14 mei 1940, gaf Nederland zich op 15 mei over en werd het land bezet door de Duitsers.

In de maanden daarop probeerden de Nederlanders zo goed mogelijk door te gaan met het leven dat zij leidden vóór de oorlog. Veel mensen wisten niet welke houding zij moesten aannemen tegenover de Duitse bezetting. Er waren mensen die zich verzetten, maar dit betrof slechts enkelingen.

Ondertussen zag de Nationaalsocialistische Beweging (NSB) van Anton Mussert haar kans schoon. Vóór mei 1940 had deze partij weinig aanzien en macht. Nu de Duitse overheersing een feit was, hoopte de NSB - door een actieve collaboratie met de nazi's - zijn positie te versterken.

Nederlandse Unie

Op 24 juli 1940 werd de Nederlandse Unie opgericht. De doelen van de beweging waren het doorbreken van de vooroorlogse verzuiling en het versterken van de nationale identiteit. De Nederlandse Unie accepteerde de bezetting van Nederland als een voldongen feit en werkte daarom samen met de Duitse bezetter. Veel mensen zagen deze beweging als een manier om hun onvrede over de NSB te laten blijken. De Nederlandse Unie nam namelijk sterk stelling tegen de NSB. De Unie zou uiteindelijk 600.000 leden tellen. Walraven van Hall uit Zaandam, behoorde tot één van de eerste personen in Zaandam die zich aanmeldde.

Toen in november 1940 in Zaandam een plaatselijke afdeling van de Unie werd opgericht, werd Walraven van Hall aangesteld als voorzitter. Jacob (Jaap) Buijs, een Zaanse houthandelaar, werd secretaris. De Zaandamse afdeling kreeg honderden aanmeldingen. Het maximum ledental zou uiteindelijk op 956 uitkomen.

Op 14 december 1941 waren de Duitsers het gemanoeuvree van de Nederlandse Unie zat en verboden zij de organisatie. Dit was de directe aanleiding van Walraven en Gijs van Hall, samen met Uniegenoot Buijs, om zich actief te gaan verzetten tegen de Duitsers.

Begin van het verzetswerk

Al tijdens zijn Unielidmaatschap was Walraven begonnen met zijn verzetswerk. Zijn eerste daden bestonden uit geldinzamelingen die hij hield onder zijn vrienden en kennissen van de beursvloer. De collectes dienden ter ondersteuning van personen die waren getroffen door de Februaristaking tegen de Jodenvervolging (25 en 26 februari 1941). De gezinnen van degenen die waren doodgeschoten tijdens de staking, moesten ondersteund worden. Ook waren er talrijke personen die als gevolg van de staking ontslagen en daardoor waren beroofd van hun inkomen. Walraven, zijn broer Gijs en een aantal anderen besloten om deze getroffen gezinnen financieel te ondersteunen. De inzamelingen vonden plaats op kleine schaal. Zij benaderden personen met de vraag of zij bijvoorbeeld f10,- wilden doneren.

Steun aan zeelieden en hun familie

De Zeemanspot

Na de Duitse inval waren bijna alle Nederlandse schepen die zich buitengaats bevonden niet teruggekeerd naar het bezette Nederland. De Nederlandse bemanningen wilden niet voor de Duitsers, die het land hadden bezet, werken. De opvarenden van de **ca. 800 schepen, met ongeveer 18.000 man bemanning**, voeren voortaan in dienst van de geallieerden en de Nederlandse regering in ballingschap.

Wanneer zeelieden buitengaats zijn, betalen de rederijen de achtergebleven gezinnen de gages in de vorm van week- en maandbrieven, om hen in hun levensonderhoud te kunnen voorzien.

Op 11 april 1941 maakten de Duitsers bekend dat de rederijen moesten stoppen met het uitbetalen van de gages aan de gezinnen van zeelieden.

De Nederlandse regering in Londen gaf later die maand aan dat zij garant zou staan voor leningen ten behoeve van financiële ondersteuning aan de families van zeelieden. Tot september 1941 bleven de rederijen daardoor gewoon doorgaan met het uitkeren van de gages aan de gezinnen van zeevarende mannen.

In die maand maakten de Duitsers echter bekend dat de vergoedingen per 1 oktober moesten worden gereduceerd. In eerste instantie werden alleen de gezinnen getroffen van zeelieden die werkzaam waren in hoge (officiers)functies. Per 1 februari 1942 kondigden de Duitsers echter een verdere verlaging aan. Nu werden ook de gezinnen van 'gewone' opvarenden getroffen. Bovendien gold deze reductie, behalve voor de koopvaardij, ook voor de gezinnen van het marinepersoneel. De achtergebleven gezinnen konden vanaf dan alleen nog aanspraak maken op een minimale steun volgens de normen van Maatschappelijk Hulpbetoon.

Om de zeemansgezinnen toch in hun levensbehoefte te kunnen voorzien, werden er in verschillende steden hulpcomités opgericht. Begin 1942 kwamen de verschillende comités met elkaar in contact. Zij besloten toen hun werkzaamheden te verenigen en te coördineren. De hierdoor ontstane organisatie gaven zij de naam 'Zeemanspot', dat was de naam van het steunfonds, waarmee kapitein Abraham Filippo van de Holland Amerika Lijn, reeds in 1940 was begonnen in Rotterdam en waar inmiddels een samenwerking bestond met het 'Amsterdamse initiatief' onder de leiding van Walraven van Hall. Deze werd, onder meer door zijn vele connecties in de financiële wereld, in het bestuur verkozen. Hij ging zich vooral bezighouden met het verkrijgen van geldelijke middelen voor de organisatie. In eerste instantie bleef het bij donaties.

'Disconto Instituut Zeelieden'

De Zeemanspot ondersteunde gedurende de oorlog 4.700 gezinnen van koopvaardijpersoneel, 1400 families van marinepersoneel en 300 gezinnen van landmachtpersoneel. Hiervoor waren honderdduizenden guldens nodig en deze konden op den duur niet langer verkregen worden door giften van 'goede' Nederlanders. Besloten werd om over te gaan op een nieuwe financieringsconstructie het lenen van geld.

Daarvoor werden wederom (meest gefortuneerde) personen benaderd met de vraag of zij geld wilden lenen aan het zogenaamde Disconto Instituut, de administratieafdeling van de Zeemanspot. Hierbij werd ondermeer hulp verkregen van bevriende belastinginspecteurs, als gevolg waarvan achterhaald kon worden hoe vermogend iemand was en hoeveel geld hij of zij dus aan het Disconto Instituut kon uitlenen.

Gijs van Hall de administratieve spil

Reeds in een vroeg stadium van het verzet, werd door Walraven aan zijn broer Gijs verzocht, de financiële administratie van de fondsen voor zijn rekening te nemen. In verband met het belang van dit verzoek, de vertrouwelijkheid en de vereffening van leningen na de oorlog, werd door de broers de afspraak gemaakt, dat Gijs zich afzijdig zou houden van de operationele activiteiten en op de achtergrond zou opereren.

Motivatie van afspraak met Gijs

Walraven van Hall was van mening dat er een duidelijke administratie moest worden gevoerd om bij te houden hoeveel een persoon had geleend aan het Disconto Instituut. De namen mochten echter niet worden getoeterd. Als de bezetter de administratie zou vinden, liepen de leningverstrekkers immers groot gevaar. Om dat te voorkomen, werd de volgende oplossing bedacht. Elke persoon die een bedrag leende aan het Disconto Instituut kreeg hiervoor een waardeloos effect (een vervallen obligatie, een oude zilverbon of een aandeel van een failliet bedrijf), waarin in code stond aangegeven hoeveel de persoon had uitgeleend.

Een voorbeeld (bron: Erik Schaap): "Java Petroleum Maatschappij nr. 492 100x", het getal moest met 1000 vermenigvuldigd worden. Deze persoon had na de oorlog dus recht op f100.000. Ook werden waardeloze Russische Spoorweg-obligaties uit de Tsarentijd gebruikt.

De volledige administratie van de steunfondsen werden bijgehouden op een lijst. Dit gebeurde op het kantoor van Gijs van Hall.

Mochten de Duitsers deze lijst vinden, dan hadden zij er niets aan, want zij konden niet achterhalen wie de eigenaars waren van deze waardeloze effecten. De Nederlandse regering in ballingschap had zich garant gesteld voor het terugbetalen van de leningen na de oorlog.

De andere bestuurders van de Zeemanspot, onder meer Iman Jacob van den Bosch (1891-1944) en Abraham Filippo (oprichter van De Zeemanspot in Rotterdam), waren het in eerste instantie niet eens met dit systeem. Zij vonden het een te groot risico om zaken op papier te zetten. Maar onder meer doordat bleek, dat het systeem een succes was - alleen al in 1942 slaagden Gijs en Walraven er in om f500.000 te verkrijgen - gingen de anderen het ook toepassen.

Meevaller

Op 13 maart 1943 verklaarden de Duitsers alle biljetten van 500 en 1000 gulden ongeldig. Tot 31 maart kreeg men de tijd om deze biljetten om te wisselen voor kleinere coupures bij de belastingdienst. De belastingdienst mocht alleen kleinere coupures uitbetalen als werd aangetoond dat het geld op legale wijze verkregen was. Het Disconto Instituut werkte op grote schaal met biljetten van f500 en f1000. Zij kon deze niet inwisselen, omdat zij dan moest verantwoorden waar ze vandaan kwamen. Dit zou voor het Disconto Instituut natuurlijk zeer moeilijk worden. Er moest gezocht worden naar een andere oplossing.

Gijs en Walraven gingen met ieder 100 briefjes van f1000 langs bij instellingen en particulieren. Zij vroegen of zij in staat waren dat geld in te wisselen voor het Instituut, zodat zij deze bedragen konden verantwoorden.

De wisseltruc verliep buitengewoon goed en al snel was het Disconto Instituut van haar 'overtollige' papieren geld af. Zij vroegen aan bevriende instellingen en particulieren of zij nog briefjes van f500 en/of f1000 in bezit hadden en zo ja of zij deze dan mochten lenen voor de Zeemanspot. Met de hulp van andere personen en instellingen en van een aantal "goede" belastinginspecteurs, slaagden zij erin om deze biljetten weer om te wisselen voor kleinere coupures. Deze actie was zeer succesvol en leverde in de eerste twee weken al f784.000 op. Uiteindelijk zou op deze wijze gedurende de oorlog 5,4 miljoen gulden verkregen worden.

Oprichting Nationaal Steunfonds (NSF); uitbreiding van hulp

Walraven en Gijs van Hall vonden dat behalve zeemansgezinnen ook andere mensen en organisaties die werden getroffen door de Duitse maatregelen, recht hadden op steun. De Zeemanspot en het Disconto Instituut functioneerden goed. Er was zelfs meer geld in kas dan dat er werd uitgekeerd. Ondertussen zagen de gebroeders Van Hall dat er behalve de gezinnen van zeelieden meer personen waren die hulp nodig hadden. De antisemitische maatregelen van de Duitsers werden steeds strenger en duizenden Joden besloten om onder te duiken. Ook waren er Nederlandse militairen die moesten onderduiken om te ontsnappen aan Duitse krijgsgevangenschap. Walraven en Gijs van Hall vonden dat het mogelijk moest zijn om ook deze mensen financieel te ondersteunen. In juni 1943 richtten zij daarom het Landrottenfonds op. Deze naam werd later veranderd in het wat 'netter' klinkende Nationaal Steunfonds.

Voor de verzorging van de duizenden (familieleden van) onderduikers waren extra financiële middelen nodig. Besloten werd, om een aantal bankdirecteuren te benaderen en te vragen of hun instelling geld kon lenen aan het NSF. Van de twaalf banken die werden gepolst, werkten er tien mee. Zij verstrekten alle, in ruil voor waardeloze aandelen, een lening van f200.000 ten behoeve van het NSF. De Nederlandse regering gaf ook voor de leningen die werden aangegaan ten behoeve van het NSF een garantie dat deze na de oorlog zouden worden terugbetaald.

Organisatie

Walraven van Hall en oud-marineofficier (en staffunctionaris bij Philips) Iman Jacob van den Bosch, zetten het NSF op poten. Zij reisden door het hele land en formeerden plaatselijke comités. Zij zorgden er ook voor dat de lokale (verzets)organisaties zich bij het fonds aansloten. Het NSF kende vijf afdelingen, namelijk: inzamelingsafdeling, opsporingsafdeling, uitbetalingsafdeling, onderzoekafdeling en administratie. Een aanvraag voor steun werd gedaan door het invullen van een 'Schadeformulier ongevallenverzekering'. Deze formulieren werden verzameld door het districtshoofd (het NSF had het land verdeeld in 23 districten) en vervolgens naar Amsterdam gebracht, waar de aanvragen beoordeeld werden.

Al snel bleek dat het onmogelijk was het gehele NSF door één persoon te laten leiden. Daarom werd besloten om de verantwoordelijkheid over de verschillende provincies te verdelen. Van den Bosch ging zich bezighouden met het noorden en oosten van het land, Walraven gaf leiding in Noord- en Zuid-Holland, Zeeland en Utrecht. De leiding over de provincies Noord-Brabant en Limburg was eerst in handen van A. Voorwinde.

Toen deze in augustus 1943 werd gearresteerd, werd de leiding overgenomen door Andreas Gelderblom. De drie leiders van het NSF kwamen eens in de twee weken bij elkaar om overleg te voeren. Jaap Buijs was hier ook vaak bij aanwezig, hij was een vertrouweling van Walraven en hielp hem met zijn verzetswerk.

Het driemanschap (Van Hall, Van Den Bosch en Voorwinde/Gelderblom) besliste over het wel of niet toekennen van een uitkering en distribueerde het geld. Het geld werd door koeriers naar de districtshoofden gebracht. Deze gaven het weer aan een aantal plaatselijke hoofden en deze personen gaven het geld op hun beurt aan de uitbetalers.

Door deze constructie kende ieder lid van het NSF slechts enkele andere leden. Als een persoon werd gearresteerd, kon hij onmogelijk de gehele organisatie verraden.

Walraven hield dagelijks een bespreking met zijn persoonlijke assistent/koerier Van den Brink of Brinkie (schuilnaam voor luitenant-ter-zee Weeda) en Jaap Buijs. Tijdens deze bijeenkomsten werden steunverzoeken beoordeeld en werkzaamheden gecoördineerd van het NSF in de westelijke provincies van Nederland.

Medio 1943 werd de NSF-Vakgroep J opgericht. Dat was een afdeling van het NSF die zich ging bezighouden met het financieel ondersteunen van Joodse onderduikers. Aan het ondersteunen van Joden waren grote risico's verbonden, daarom werd de organisatie voor een deel losgekoppeld van het NSF en kreeg zij een eigen bestuur. Mocht de organisatie worden ontdekt, dan hoefde dit niet ten koste te gaan van de rest van het Nationaal Steunfonds.

Ondersteuning van de Spoorwegstaking

Op 17 september 1944 begon operatie 'Market Garden'. Middels grootschalige luchtlandingen bij Arnhem, Nijmegen en Eindhoven hoopten de geallieerden een bruggenhoofd te vestigen, van waaruit het Duitse Ruhrgebied kon worden veroverd. Als deze operatie succesvol verliep, zou de oorlog volgens de geallieerden snel afgelopen zijn. Om het vervoer van Duitse troepen en materieel te beletten, kondigde de Nederlandse regering op dezelfde dag (17 september 1944) een algemene staking van het spoorwegpersoneel af. De meer dan 30.000 NS-medewerkers gaven gehoor aan de stakingsoproep: ze legden massaal het werk neer en doken onder. Op staken stond namelijk de doodstraf.

De NS-directie had rekening gehouden met deze Spoorwegstaking. Zij had zogenaamde "Invasiekassen" laten aanleggen, om de stakende spoorwegmedewerkers de eerste weken na afkondiging van de staking toch nog te kunnen uitbetalen. Operatie Market Garden mislukte echter. Het zuiden van het land werd bevrijd, maar het noordelijke gedeelte boven de grote rivieren bleef in Duitse handen. Door het invallen van de winter, werd het duidelijk dat de oorlog nog maanden zou duren. Het stakingsbevel werd niet ingetrokken.

De NS-directie had niet de mogelijkheid om haar medewerkers zo lang een volledig loon te blijven betalen. De hulp van het NSF was nodig en het NSF was bereid om deze te geven. Er waren echter conflicten tussen het NSF en de Spoorwegen. De president-directeur van de NS beschouwde de illegaliteit als een groep avonturiers die te veel risico's namen. Ook vond hij dat de NS de verantwoordelijkheid moest behouden over de uitbetalingen van de lonen. Het NSF mocht alleen financieren. Bovendien wilde de directie dat er geen geld zou worden uitgekeerd aan communisten. Het NSF was het niet eens met deze constructie.

Pas begin 1945 kwam er een compromis tot stand. Het NSF zou de lonen uitbetalen aan de NS-medewerkers. Ondermeer de LO (Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers) zou zorgen voor de distributie. De personeelsraad zou zoveel mogelijk betrokken worden bij de werkzaamheden. Er bleven echter spanningen bestaan. In Amsterdam waren er bijvoorbeeld conflicten tussen Van Hall en de personeelsraad, die voornamelijk ontstonden omdat de personeelsraad totaal geen verstand had van illegaal werk.

Spoorwegstaking duurt voort

Deze werd op 17 september 1944 via de radio afgekondigd en ingewilligd door het Nederlandse spoorwegpersoneel. De spoorwegstaking diende ter ondersteuning van het geallieerde plan Market Garden. Nadat de geallieerde luchtlandingensactie mislukt was hielden de arbeiders de staking vol tot aan de bevrijding.

De grootste bankfraude ooit

Vanaf 1944 was het NSF sterk gegroeid. De organisatie hield zich vanaf toen niet alleen meer bezig met het uitkeren van geld aan (familieleden van) onderduikers en zeelieden, maar ondersteunde ook verzetsgroepen zoals de illegale pers, spionage- en sabotagegroepen en talrijke andere illegale groepen. De tot dan gebruikte financieringsconstructie van het NSF voldeed niet meer vanaf september 1944. Er moest dus gezocht worden naar andere mogelijkheden.

Walraven en Gijs van Hall benaderden weer acht banken met de vraag of zij hen konden helpen. Uiteindelijk ontstond het volgende plan. De banken deden net of zij hun kasreserve wilden verhogen en zij vroegen per maand f500.000 aan de Nederlandsche Bank. Zij voerden hiervoor verschillende beweegredenen aan. De directie van de Twentsche Bank opperde bijvoorbeeld dat er een bom kon vallen op de Nederlandsche Bank en dat daardoor de kluis geblokkeerd zou worden. Daarom was het veiliger als de Twentsche Bank zelf een grote kasreserve zou hebben. Dit geld ging echter, in ruil voor ongeldige effecten, rechtstreeks naar het NSF.

Deze bankregeling leverde het NSF acht miljoen op. Maar na twee maanden vonden de Duitsers en de NSB-directeur van de Nederlandsche Bank (Meinout Rost van Tonningen) het wel heel apart dat in een gebied waar de economie bijna niet meer draaide, de banken hun kasreserve maar bleven verhogen. Daarom weigerde de Nederlandsche Bank nog langer mee te werken aan het verhogen van de reserves.

Gijs van Hall komt met de oplossing

Het NSF had echter geld nodig. Alleen voor de spoorwegstakers was al meer dan 5 miljoen per maand nodig.

Gijs van Hall. Hij herinnerde zich een grootschalige bankfraude uit de jaren '30, waarbij de Zweed Ivar Kreuger door middel van vervalste schatkistpromessen (kortlopende staatsleningen) miljoenen dollars had buitgemaakt. "Waarom zou dit ook niet in Nederland kunnen?" dacht hij.

De Van Hall's waren zich er echter van bewust dat zij geen valse schatkistpromessen op de markt konden brengen. Het risico op ontdekking was te groot en als de waardepapieren na de oorlog in omloop zouden blijven, zou dit zeer schadelijk voor de Nederlandse economie zijn.

De Nederlandsche Bank had talloze schatkistpromessen in haar kluis liggen. Er werd besloten om de echte papieren te verwisselen voor valse exemplaren. De echte promessen konden dan worden omgezet voor contant geld. Het vervalsen van de promessen was echter een zeer moeilijke zaak. Het papier waarop zij werden gedrukt, bevatte haartjes in

verschillende kleuren en was niet vrij verkrijgbaar. De Persoonsbewijzencentrale slaagde er met hulp van bevriende drukkerijen en door het werk van de vervalser Ab Oeldrich toch in om goedgelijkende imitaties te vervaardigen.

De Schatkistpromesse.

Gijs van Hall wist de medewerking te verkrijgen van de kassier-generaal van de Nederlandsche Bank, Cornelis Ritter. Ritter ging persoonlijk vijftien keer naar de kluis om de echte promessen om te ruilen voor vervalste exemplaren. Deze promessen werden vervolgens weer omgeruild voor schatkistpapieren van de Kas-Vereniging (een Amsterdamse bank). De promessen van deze bank waren vrij verhandelbaar. Dit gold niet voor de waardepapieren van de Nederlandsche Bank.

De laatste stap was het omwisselen van de schatkistbiljetten voor contant geld. Ook dit kon niet zomaar. Vanaf 5 september 1944 gold de maatregel dat een persoon of organisatie niet meer dan f100 per week mocht opnemen van een bankrekening. Alleen bij het uitkeren van salarissen e.d. mocht van deze regel worden afgeweken. Ook hiervoor werd een oplossing gevonden.

Walraven en Gijs van Hall kenden Frans den Hollander (de oud-directeur van de Zaandamse Artillerie Inrichtingen). Deze gaf nu leiding aan een fonds dat zich bezighield met het uitkeren van wachtgeld aan personeel van fabrieken die door de oorlog niet meer konden draaien.

Door zijn hulp was het mogelijk een constructie te maken, waardoor het NSF de promessen kon inwisselen bij een aantal banken. Het leek alsof het geld bedoeld was voor het uitkeren van wachtgeld. Maar in werkelijkheid kwam het geld ten goede van het Nationaal Steunfonds. Deze grootste bankfraude uit de Nederlandse geschiedenis leverde het NSF 51 miljoen gulden op. Dit was ruim voldoende om de rest van de oorlog door te gaan met het ondersteunen van individuen en organisaties.

De 'dragere' van het Hulpfonds De Zeemanspot' en het Nationaal Steunfonds (NSF)

Abraham Filippo

06-12-1884 – 17-09-1945

Iman J. van den Bosch

30-05-1891 – 28-10-1944

Walraven van Hall

10-02-1906 – 12-02-1945

Gijs van Hall

21-04-1904 – 22-05-1977

De Zaanse houtkoper Jaap Buijs en Andreas Gelderblom, waren naast de Van Halls en Van den Bosch ook dragende krachten van het NSF.

Jaap (Jacob) Buijs

10-04-1891 – 13-03-1983

Andreas J. Gelderblom

1882 - 1960

Walraven van Hall en Iman J. van den Bosch werden door de bezetter, na verraad, gefusilleerd.

Het Nationaal Steunfonds had circa 2.000 medewerkers, die met elkaar een communicatie- en distributienetwerk vormden. Tijdens de oorlog werden 84 medewerkers door de nazi's vermoord.

Vrijwel alle Nederlandse rederijen (waaronder HAL, Rotterdamsche Lloyd, SMN, VNS, Nievelt Goudriaan, Maatschappij Houtvaart en KNSM) hebben deelgenomen aan de strijd op zee tegen de Asmogendheden en hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de instandhouding van de hulpfondsen De Zeemanspot en het NSF.

Van de ca. 800 schepen (647 GHV, 109 kustvaarders, 49 zeeslepers en 38 vissersvaartuigen) met ongeveer 18.000 man bemanning (ca 12.000 Nederlanders en ca 6.000 bemanningsleden met een andere nationaliteit), gaan ruim 400 schepen verloren. Meer dan 3.400 bemanningsleden laten het leven, waaronder ca. 1.000 landgenoten.

De Zeemanspot heeft voor ongeveer 4700 gezinnen van Koopvaardijpersoneel gezorgd. Dat gebeurde ook voor 1400 gezinnen van marinepersoneel en 300 gezinnen van leden van de landmacht.

Hulpfonds De Zeemanspot na de oorlog en de bouw van de reddingboot...

Een groep medewerkers van de Zeemanspot vormde een stichting met dezelfde naam, met het doel vakanties te organiseren voor zeelieden die tijdens de oorlog invalide waren geworden en voor nabestaanden van gesneuvelde zeevarenden. In 1946 kocht de Stichting De Zeemanspot voor dat doel het landgoed de 'Witte Hull' in Zeist.

Landgoed de 'Witte Hull'

Toen eind 1964 bleek dat de Stichting feitelijk haar taak had volbracht, werd deze geliquideerd, waarbij het batig saldo gelijkelijk werd verdeeld over de twee reddingmaatschappijen van ons land. Onder andere werd daarvan de bouw van de reddingboot 'De Zeemanspot' mogelijk gemaakt, nadat twee bekende Rotterdammers daaraan ook een substantiële bijdrage hadden geleverd. De kiellegging vond plaats op 8 maart 1972.

Op 11 november van dat jaar werd de boot overgedragen aan de reddingmaatschappij met Stellendam als standplaats. De uitdienststelling van de boot vond plaats in 2003.

Boot in particuliere handen

In 2003 werd de boot ondergebracht in de Stichting Instandhouding Motorreddingboot De Zeemanspot.

De vrijwilligers van de Stichting hebben de 'instandhouding' van de boot als primaire taak. Maar minstens zo belangrijk is het 'uitdragen' van het 'verhaal' achter de bijzondere naam tijdens vaartochten en evenementen in het land. Door de Stichting wordt met de reddingboot de illegale organisatie feitelijk voorgezet. Zie hiervoor ook het boek 'Zeemansgezinnen in bezet Nederland' (Pagina 82), van Jette Spits en Johan van der Wal.

Het Helders Historische Reddingboten Collectief

De reddingboot maakt, samen met de reddingboot 'Dorus Rijkers', deel uit van het *Helders Historische Reddingboten Collectief (HHRC)*, het samenwerkingsverband van voormalige KNRM-reddingboten in Den Helder.

Het HHRC is actief betrokken bij de organisatie van herdenkingen, waarbij de boten worden ingezet. In 2017 en 2019 kreeg de 'Javazee' (KNRM) een centrale plaats bij de herdenking van de Slag in de Javazee in Den Helder.

In 2015 namen de drie boten deel aan de lustrum-herdenking 1940-1945 in Zaanstad.

Doelgroepen van de activiteiten zijn scholieren (HAVO-4 en VWO-5) en jongvolwassenen, die ook betrokken worden bij de herdenkingen.

Herdenking op 16 oktober 2020 in Den Helder Waar het aanvankelijk de bedoeling was om met 'De Zeemanspot' deel te nemen aan de herdenking in Wormerveer-Zaanstad, op 4 mei 2020 en met de 'Dorus Rijkers' op 14 mei 2020 een herdenking te organiseren ter nagedachtenis aan de ondergang van Hr.Ms. Johan Maurits van Nassau en de daarbij omgekomen marinemannen, heeft de coronacrisis deze plannen onuitvoerbaar gemaakt.

Na overleg met het Kabinet van de Commandant Zeestrijdkrachten en de Commandant van het Koninklijk Instituut voor de Marine, is voor beide herdenkingen een geschikte datum en locatie vastgesteld.

De herdenkingen zullen worden gehouden in het Enys House van het KIM op **vrijdag 16 oktober 2020**.

Bij die gelegenheid zal in het voorgereddenverblijf van 'De Zeemanspot' een plaquette worden onthuld.

Op de plaquette zullen de 4 grondleggers van het steunfonds worden afgebeeld. Naast de plaquette wordt een toelichting aangebracht, waarin de verzetsstrijders Buijs en Gelderblom worden beschreven.

Een samenvatting, in gedrukte vorm, geeft een beschrijving van de 6 verzetsstrijders

Op 13 oktober 2020 zijn, in verband met de Coronacrisis, de herdenkingen op 16 oktober 2020 opnieuw uitgesteld.

De nieuwe datum is 14 mei 2021.

Voortzetting van activiteiten met 'De Zeemanspot'

'De Zeemanspot' zal als varende oorlogsmonument voor de Koopvaardij, Visserij en Marine van grote betekenis zijn.

De Stichting Instandhouding Motorreddingboot De Zeemanspot zal er alles aan doen om dit ook waar te maken en ten dienste staan van personen die zich met de zee, Koopvaardij, Visserij en Marine verbonden voelen. Asverstrooiing levert daaraan als symboliek een waardige en wezenlijke bijdrage.

'De Zeemanspot' in 2018

Bronnen:

Walraven van Hall, Premier van het Verzet, Erik Schaap, 2006

Zeemansgezinnen in Bezet Nederland, Jet Spits en Johan van der Wal, 2010

Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog L. de Jong, DI VII, 1974

Het Nationaal Steun Fonds, Mr. P. Sanders, 1960

Verzetsmuseum, Amsterdam

NIOD

Wikipedia

Samenstelling:

Wladimir Dobber